

سُبْحَانَ رَبِّ الْعَالَمِينَ

J. A. M.

۱۳۸۷/۱۲/۱۹

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه:

جهت دریافت درجه دکترای دندانپزشکی

موضوع:

بررسی آکاهی و عملکرد والدین در زمینه بهداشت دهان و دندان

کودکان ۷ ساله شهر یزد در سال ۱۳۸۷.

استاد راهنما:

دکتر سعید تسنیمی

استاد مشاور:

دکتر حسین آقا عقیلی

نگارش :

عباس اندیکخو

شماره پایان نامه:

آذر ماه ۱۳۸۷

۱۰۹۰۷۸

سپاس خداوند منان را که هیچگاه از درگاهش نالمیدم نکرد

ولحظه ای تنهایم نگذاشت

و هر لحظه با یادش آرامش گرفتم.

تقدیم به پدر و مادر مهربانم

آن دو مهر که هر چه دارم از هیث خوبی در پرتوکلمن و نور افشاری
پوشید وجودشان بوره است هر پندر که مرا توانی در تقدیر و ستایش از مهر
گرانقدر، مادری والا مقام و الطاف و عنایات پدری دلسوز نیست ولی با
تقدیر این قبیل بیان ارادتی دارم بر آستان مبارک و گران قدرشان

تقدیم به استاد ارجمند

جناب آقای دکتر سعید تسنیمی

که با همت والای خویش من را در انجام این تحقیق یاری نمودند.

تقدیم و تشکر فراوان از اهتمایی های بی شائبه استاد ارجمند

جناب آقای دکتر حسین آقا عقیلی

فهرست مطالب

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول : کلیات

۱	۱- اهمیت و دلایل انتخاب موضوع:
۲	۲- بیان مسئله:
۴	مفهوم سلامتی:
۵	عوامل تعیین کننده سلامتی:
۷	ارتقاء سلامتی:
۱۱	پیام های رایج در آموزش بهداشت دهان و دندان:
۱۴	موثر بودن آموزش بهداشت دهان و دندان:
۱۵	اثرات آموزش بهداشت بر آگاهی و نگرش افراد از دندانپزشکی:
۱۶	اثر آموزش بهداشت بر کاهش نابرابری وضعیت سلامت طبقات فقیر و غنی:
۱۶	ارتقاء سلامت دهان و دندان از طریق مدارس:
۱۸	سایر فعالیت های اجتماعی:
۱۹	وسایل کمک آموزشی:
۱۹	کنترل پلاک میکروبی:
۱۹	مسواک زدن:
۲۰	ساختمان یک مسوак ایده آل:
۲۳	روش های مسوак زدن:
۲۳	روش Bass (تکنیک سالکولار):
۲۳	روش تغییر یافته استیلمن:

فهرست مطالب

فهرست مطالب

صفحة	عنوان
۲۴	روش چارت:
۲۴	روش Scrub (افقی):
۲۵	نخ دندان:
۲۶	۱-۳: مروری بر مقالات:
۳۱	۴-۱ اهداف و فرضیات:
	فصل دوم - مواد و روش ها
۳۵	جامعه مورد بررسی:
۳۵	روش نمونه گیری:
۳۵	تعیین حجم نمونه:
۳۶	خصوصیات افراد مورد مطالعه:
۳۶	متغیرها:
۳۶	روش و ابزار اخذ اطلاعات:
۳۶	مشکلات اجرایی تحقیق:
	فصل سوم - نتایج (Results)
۳۹	نتایج
	فصل چهارم - بحث و نتیجه گیری (Discussion & Conclusion)
۵۴	بحث
۵۹	نتیجه گیری
۶۵	Abstract
۶۷	منابع (References)

فهرست جداول

صفحه

عنوان

۴۲

جدول ۱:

توزيع فراوانی و درصد میزان آگاهی والدین شهر یزد از اهمیت بهداشت دهان و دندان کودکانشان.

۴۲

جدول ۲:

فراوانی پاسخ به سوالات مربوط به آگاهی.

۴۳

جدول ۳:

فراوانی مراجعه به دندانپزشک جهت درمان.

۴۳

جدول ۴:

توزيع فراوانی علت مراجعه به دندانپزشک.

۴۳

جدول ۵:

توزيع فراوانی تعداد دفعات مسواک زدن در طول شبانه روز.

۴۴

جدول ۶:

میانگین نمره آگاهی بر حسب سن پدر.

۴۵

جدول ۷:

میانگین نمره آگاهی بر حسب سن مادر.

۴۶

جدول ۸:

میانگین نمره آگاهی بر حسب تحصیلات پدر.

۴۷

جدول ۹:

میانگین نمره آگاهی بر حسب تحصیلات مادر.

۴۸

جدول ۱۰:

میانگین نمره آگاهی بر حسب جنس.

۴۸

جدول ۱۱:

میانگین نمره آگاهی بر حسب تعداد فرزندان.

۴۸

جدول ۱۲:

توزيع فراوانی وضعیت مسواک زدن بر حسب تحصیلات پدر.

۴۹

جدول ۱۳:

توزيع فراوانی وضعیت مسواک زدن بر حسب تحصیلات مادر.

۴۹

جدول ۱۴:

میانگین و میانه نمره آگاهی بر حسب زدن مسواک در جامعه مورد بررسی.

فهرست مطالب

فهرست جداول

صفحة	عنوان
٥٠	جدول ١٥: میانگین و میانه نمره آگاهی بر حسب تعداد دفعات مسواک در افرادی که مسواک می زنند.
٥١	جدول ١٦: توزیع فراوانی وضعیت استفاده از نخ دندان بر حسب تحصیلات پدر.
٥١	جدول ١٧: توزیع فراوانی وضعیت استفاده از نخ دندان بر حسب تحصیلات پدر.
٥٢	جدول ١٨: توزیع فراوانی پاسخ به سوالات مربوط به عملکرد.

فهرست مطالب

فهرست نمودار

صفحه

عنوان

- ۴۴ نمودار ۱: میانگین نمره آگاهی بر حسب سن پدر.
- ۴۵ نمودار ۲: میانگین نمره آگاهی بر حسب سن مادر.
- ۴۶ نمودار ۳: میانگین نمره آگاهی بر حسب تحصیلات پدر.
- ۴۷ نمودار ۴: میانگین نمره آگاهی بر حسب تحصیلات مادر.
- ۵۰ نمودار ۵: میانگین و میانه نمره آگاهی بر حسب تعداد دفعات مسواک در افرادی که مسواک می زند.

عنوان: بررسی آگاهی و عملکرد والدین در زمینه بهداشت دهان و دندان کودکان ۷ ساله

شهر یزد در سال ۱۳۸۷.

مقدمه:

نظر به این که برای پیشگیری از بیماری های دهان و دندان نیاز به برنامه ریزی های دقیق با استفاده از مطالعات اپیدمیولوژیک می باشد و در این راستا والدین نقش موثری در پیشگیری از ایجاد بیماری های دهان و دندان در کودکان ایفاء می کنند و از طرفی رفتارهای بهداشتی والدین در رابطه با کودکانشان رابطه مستقیمی با آگاهی آنها دارد^(۲۹) بر آن شدیم تا میزان آگاهی و عملکرد والدین در زمینه بهداشت دهان و دندان کودکان ۷ ساله در شهر یزد را مورد بررسی قرار دهیم.

مواد و روش ها:

نوع تحقیق توصیفی و روش تحقیق مقطوعی است. روش نمونه گیری به صورت خوشه ای تصادفی و جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه بوده است. ابتدا ۱۰ مدرسه ابتدایی به صورت تصادفی از دو منطقه آموزش و پرورش یزد انتخاب شد، به هر کلاس اول ابتدایی ۳۰ پرسشنامه توزیع گردید، در ابتدا از این ۳۰۰ پرسشنامه ۲۴۰ عدد (۸۰ درصد) پاسخ داده شد و به ۶۰ عدد (۲۰ درصد) پاسخ داده نشد و برای رساندن پرسشنامه ها به میزان لازم دوباره چند مدرسه دیگر به طور تصادفی انتخاب گردید و پرسشنامه ها توزیع شد. از این پرسشنامه های برگشته تعداد ۲۹۷ عدد آنها که کامل شده بود برای مطالعه در نظر گرفته شد.

در این تحقیق از آزمون های آماری Chi-square و من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شده است.

نتایج:

- طبق نتایج به دست آمده میانگین نمره آگاهی والدین ۷/۵ (از نمره ۱۰) محاسبه گردید. بدین ترتیب میانگین نمره آگاهی والدین در محدوده آگاهی خوب قرار دارد.
- وضعیت آگاهی والدین با تحصیلات فرد پاسخ دهنده ارتباط مستقیم معنی داری داشت ولی ارتباط با سن فرد پاسخ دهنده رویت نشد.
- اکثریت والدین (۳۰/۴ درصد) اظهار داشتند که فرزندان ۷ ساله آنها روزی یک بار مسواک می زنند. تعداد دفعات مسواک زدن کودک با تحصیلات والدین در اکثر موارد ارتباط مستقیم معنی داری نشان داد.
- تنها (۱۴/۱ درصد) والدین اظهار کردند که فرزندان آنان از نخ دندان استفاده می کنند که با تحصیلات فرد پاسخ دهنده ارتباط مستقیم معنی داری داشت.
- این مطالعه نشان داد اکثر (۷۷/۸ درصد) کودکان به دندانپزشک مراجعه کرده اند. که ۹/۴ درصد برای پیشگیری از مشکلات دهان و بقیه به دلایل مختلف به دندانپزشک مراجعه کرده اند.

نتیجه گیری:

برنامه ریزی جامع برای آموزش بهداشت دهان و دندان در مدارس، مراکز بهداشتی درمانی و همچنین کمک گرفتن از دندانپزشکان و رابطین بهداشت برای آگاهی دادن و رساندن پیام سلامت دهان و دندان به عموم جامعه به خصوص والدین، طراحی و به مرحله اجرا گذاشته شود.

واژه های کلیدی: آگاهی و عملکرد والدین، بهداشت دهان و دندان، یزد.

فصل اول

مات

•

Introduction

۱- اهمیت و دلایل انتخاب موضوع:

بر حسب آمارهای جهانی تغییرات سریع در الگوی بیماری های دهان در چند دهه اخیر مشاهده شده است در اکثر کشورهای صنعتی شیوع پوسیدگی دندان در کودکان به طور چشمگیری کاهش یافته است. این تغییرات رابطه مستقیم با وضعیت بهبود یافته اقتصادی، اجتماعی و تغییر سبک زندگی و درمان های مراقبتی و استفاده از فلوراید و سیستم های ارائه کننده خدمات بهداشت دارد^(۱). نظر به این که برای پیشگیری از بیماری های دهان و دندان نیاز به برنامه ریزی های دقیق با استفاده از مطالعات اپیدمیولوژیک می باشد و در این راستا والدین نقش موثری در پیشگیری از ایجاد بیماری های دهان و دندان در کودکان ایفا می کنند.

مطالعه بر روی آگاهی، گرایشات و رفتارهای بهداشتی بر روی گروه های متنوع سنی و اجتماعی در کشورهای مختلف جهان به صور مختلف انجام گرفته و اطلاعات و منابع کافی در این زمینه موجود است. که علاوه بر کمک و طراحی پرسشنامه و چهارچوب کار ما، نشانگر اهمیت این موضوع می باشد. مطالعات انجام شده در این زمینه در کشور ما بسیار محدود می باشد و بالاخص در مورد آگاهی ها و عملکردهای والدین در زمینه بهداشت دهان و دندان فرزندانشان اقدامات تحقیقی محدودی صورت گرفته است^(۲).

۲- بیان مسئله:

علیرغم پیشرفت های زیاد در مبارزه با بیماری ها در سطح جهان، بیماری های دندان به خصوص پوسیدگی هنوز هم شایعترین بیماری ها در سطح جهان و از جمله در کشور ما هستند^(۳). با توجه به اثر بارزی که سلامتی دهان بر سلامتی جسمی و روانی افراد دارد و با توجه به این که بیماری های آن قابل کنترل می باشند، اقدامات بسیاری در کشورهای

پیشرفت‌هه جهان جهت جلوگیری از این بیماری‌ها انجام شده از جمله کاربرد وسیع فلوراید به انواع روش‌ها، ارتقاء بهداشت دهان، تغییر در عادات بهداشتی و مصرف خوراکی‌ها حاوی قند، تغییر در شرایط و سبک زندگی و رفتارها و عملکردهای بهداشتی^(۴) نتیجه این اقدامات یک کاهش کلی در شیوع پوسیدگی دندان در بین کودکان و متعاقباً بزرگسالان جوامع بوده است^(۵). ولی جالب است بدانیم که این کشورها با وجود استفاده از انواع روش‌های پیشگیری و با توجه به این که در کنترل این بیماری نسبتاً موفق بوده اند ولی باز هم بر مسئله آموزش بهداشت اهمیت ویژه‌ای قائلند و در حال حاضر مرتباً در حال مطالعه و تجدید نظر در برنامه‌های آموزش بهداشت خود هستند. گروه هدف این مطالعات را اکثراً کودکان و والدین تشکیل می‌دهند^(۶).

اقدام و تلاش در جهت بالا بردن سطح آگاهی‌های مردم در مورد پیشگیری از بیماری‌های دهان نائل شدن به اهداف برنامه‌های پیشگیری ضروری است^(۷). وقتی صحبت از آموزش بهداشت به میان می‌آید، با خود مسائل دیگری از قبیل وضعیت فعلی بهداشت مردم جامعه و آگاهی‌ها، گرایش‌ها و رفتارهای بهداشتی آنان را به میان می‌آورد. قبل از آن که هر گونه برنامه ریزی جهت آموزش بهداشت و بالاتر از آن هر گونه اقدام پیشگیری در سطح اجتماع و چه برای بیماران انجام شود لازم است بدانیم که با چه افرادی سر و کار داریم، چه میزان آگاهی در زمینه این موارد دارند، این آگاهی‌ها را از چه طریق کسب کرده اند، چه باورهایی در مورد مسائل بهداشتی دارند، سبک زندگی و رفتارهای بهداشتی آنان به چه منوال است و چه عواملی بر این آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارها تاثیر می‌گذارند. برنامه‌های آموزش بهداشت که گرایشات و رفتارهای موجود در اجتماع را مدنظر قرار ندهند محکوم به شکست اند^(۸).

آگاهی ها و گرایشات مردم می تواند بر رفتارهای بهداشتی آنان تاثیر بگذارد و رفتارهای بهداشتی متعاقباً بر سلامت دهان موثر است^(۸). از آن جایی که در زمان کودکی والدین به خصوص مادران در سلامتی دهان و بهداشت فرزند خود مهمترین نقش را دارند و اقدامات بهداشتی آنان می تواند رفتارهای سالم بهداشتی را برای یک عمر در فرزندانشان، تشییت کند^(۹)، بر آن شدیدم که آگاهی ها و عملکردهای آنان را در زمینه بهداشت دهان و دندان فرزندانشان، عوامل موثر بر این موارد و احیاناً نقاط ضعف والدین در هر کدام از این مسائل را بررسی نمائیم و پی ببریم چه گروه هایی از اجتماع بیشتر نیازمند گرفتن این آموزش ها می باشند. از این جهت تصمیم گرفتیم که به وسیله ارائه پرسشنامه از طریق مدارس به تعدادی از والدین کودکان ۷ ساله در شهر یزد، آگاهی و عملکرد آنها را در زمینه بهداشت دهان و دندان فرزندانشان ارزیابی نمائیم.

مفهوم سلامتی:

سلامتی در علم پزشکی به مفهوم فقدان هر گونه آسیب شناخته شده می باشد. با وجود این سالم بودن یا بیماری بیشتر یک احساس یا حالت نسبی است. Pearson (۱۹۷۲) سلامتی را داشتن درجه لازم از قابلیت جهت انجام موثر تکالیف با ارزش زندگی توصیف کرده است^(۱۰). بنابراین ارتقاء سلامتی دهان نه تنها می باید پیشگیری از بیماری های حفره دهان (که پوسیدگی دندان و بیماری های پریودنتال شایع ترین آنها هستند) را شامل شود، بلکه باید کل زندگی فرد را که می تواند بر سلامتی دهان تاثیر بگذارد را نیز در بر گیرد. هدف کلی ارتقاء سلامتی دهان همان هدفی است که از درمان های دندانپزشکی مدنظر داریم: حفظ سری دندان های راحت، فانکشنال، قابل قبول از دید مردم و مفید برای سلامت عمومی بدن.

تعیین میزان راحتی و فانکشن دندان‌ها بیشتر یک امر شخصی و وابسته به بیمار است و لزوماً به مفهوم داشتن موارد الزامی جهت نرمال بودن از نقطه نظر دندانپزشک نمی‌باشد.

قابل قبول بودن از دید مردم نیز وابسته به عواملی نظیر ظاهر، توانایی کامل در صحبت و صحیح تلفظ کردن و فقدان بوی بد دهان و خونریزی لثه است. این موارد نیز همانند مورد قبلی توسط خود شخص و برخوردهای اجتماعی وی تعیین می‌شود نه شخص دندانپزشک و سایر افرادی که در این حرفه مشغولند.

آخرین مورد فراهم آوردن سلامت عمومی بدن از طریق یک دهان سالم شامل جنبه‌های متنوعی از جمله کاهش خطر اندوکاردیت عفونی در اثر باکتریمی با منشا دهانی در بیماران مستعد، اطمینان از توانایی مصرف مواد غذایی و از نظر روانی کسب طرز تلقی خوب شخص از خودش می‌باشد.^(۵)

عوامل تعیین کننده سلامتی:

برای آن که بفهمیم چگونه ارتقاء سلامتی دهان سبب پیشگیری از بیماری‌های دهان می‌گردد، لازم است اندکی در مورد عواملی که بر سلامتی دهان تاثیر می‌گذارند صحبت شود.

می‌دانیم پلاک باکتریال، قند و فلوراید به طور جدا نشدنی با دو بیماری شایع دندانی (پوسیدگی و بیماری پریودنتال) مربوطند. کنترل تجمع پلاک، کاهش بارز قند در رژیم غذایی و استفاده مناسب از فلوراید به درجات زیادی از بروز این بیماری‌ها پیشگیری به عمل می‌آورد. ولی باید دانست که ریشه کن کردن پوسیدگی و بیماری‌های پریودنتال به همین سادگی نیست یعنی آن چنان نیست که در مورد ریشه کنی بیماری‌های عفونی مانند آبله داشتیم. چرا که در زندگی ما مسائلی هست که ما روی آنها کنترل کامل

نداریم. معمولاً غذاها برای ما خریداری و طبخ می‌گردد بدون آن که ما هیچ گونه کنترل بر میزان قندی که در آنها استفاده شده یا زمانی که آنها را می‌خوریم داشته باشیم. در استفاده ما از آب آشامیدنی حاوی فلوراید، مسائل اجتماعی، سیاسی و مخارج این اقدام دخیلند. بنابراین ممکن است تعداد زیادی از مردم از مزایای این اقدام بی‌بهره باشند. این عوامل همگی در تعیین سلامتی ما نقش دارند^(۵).

Lalonde (۱۹۷۴) چهار عامل به عنوان تعیین کننده سلامتی نام برد که عبارتند از:

۱- **عوامل بیولوژیک:** این تاثیر بیشتر مربوط به ساختار ژنتیکی افراد است، که بر می‌گردد به استعداد اشخاص مختلف به ابتلا به پاره‌ای بیماری‌های مزمن، علیرغم این که همگی در معرض عوامل اتیولوژیک یکسان قرار بگیرند. یک مثال در کاردندانپزشکی استعداد ابتلا به پریودنتیت می‌باشد. طبق مطالعه Loe و همکارانش (۱۹۸۶) علیرغم این که افراد مورد مطالعه همگی دارای مقادیر بالای پلاک و بودند ولی اختلافات فاحشی از نظر شدت پریودنتیت در آنها به چشم می‌خورد.

۲- **عوامل محیطی:** شامل عواملی می‌شود که دور تا دور ما در زندگی روزانه وجود دارند. محیط از جنبه‌های مختلف در زندگی ما تاثیر دارد از جمله آلودگی هوا، آب و اثر سموم دفع آفات و حشره کش‌ها بر روی مواد غذایی خام مثل سبزیجات و لبندیات و گوشت. از عوامل محیطی که بر روی پوسیدگی تاثیر دارند می‌توان به میزان فلوراید آب آشامیدنی اشاره کرد. علاوه بر این‌ها ما در یک محیط اجتماعی زندگی می‌کنیم. فقر اجتماعی اقتصادی با بسیاری از بیماری‌ها ارتباط دارد که از آن جمله می‌توان بیماری‌های دندانی را نام برد.

۳- شیوه زندگی: به طور عمومی پذیرفته شده که احتمالاً شیوه زندگی بیشترین تاثیر را بر سلامتی و بیماری دارد. بسیاری از آموزش‌های بهداشتی دهان و دندان را بر اساس این اعتقاد ریخته می‌شود. یعنی تغییر در رفتار بهداشتی از جمله رژیم غذایی و تکنیک بهداشت دهان.

۴- خدمات بهداشتی: کیفیت، کمیت و تعديل در فراهم کردن این خدمات در بین مردم بر زندگی بسیاری از افراد تاثیر به سزا دارد. در بسیاری از کشورهای پیشرفت، مراقبت‌های مجانی بهداشتی وجود دارد که هزینه آن از طریق مالیات تامین می‌شود. وظیفه این خدمات، ارتقاء سلامتی جسمی و روانی مردم از طریق پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری هاست. از جمله این خدمات می‌توان به National Health Service در کشور انگلستان اشاره کرد که البته بیشتر همت خود را صرف درمان بیماری‌ها از جمله پوسیدگی دندان می‌کرد. البته امروزه بسیاری معتقدند که باید بیشتر در زمینه ارتقاء خدمات پیشگیری سرمایه گذاری گردد. این خدمات بهداشتی ملی باید طوری فراهم شوند که در دسترس کلیه اقوام اجتماع به خصوص سطوح پایین‌تر اجتماعی اقتصادی که از نظر وضعیت سلامتی و بهداشت هم در حد ضعیف تری هستند قرار بگیرد^(۵).

ارتقاء سلامتی:

«ارتقاء سلامتی» مفهوم وسیعتر از صرفاً «آموزش بهداشت» دارد. مفهوم اساسی آن، بالا بردن توانایی اشخاص و اجتماعات در کنترل عوامل تعیین کننده سلامتی است این امر شامل جنبه‌های متنوعی از جمله شیوه زندگی افراد، ساختار جامعه و رهیافتی منظم و چند جنبه‌های بسوی سلامتی است^(۶).

(۱۹۸۵) Tannahill یک مدل مناسب جهت ارتقاء سلامتی پیشنهاد کرده است. وی سه عنصر اصلی را جهت ارتقاء سلامتی ذکر کرده که عبارتند از آموزش بهداشت، پیشگیری و حفاظت از سلامتی. از ارتباط بین این سه عنصر اصلی هفت محدوده به وجود می آیند. هر کدام از این هفت محدوده زیر مجموعه ای از اقدامات ارتقاء سلامتی بوده و بیانگر طیف وسیعی از اقداماتی است که جهت کسب سلامتی به کار برده می شود. مرز بین این محدوده ها کاملاً واضح نیست و این ها تا حدودی با هم ادغام می شوند. توصیف این مدل چهار چوب خوبی جهت تشریح ارتقاء سلامتی و رابطه آن با دندانپزشکی می باشد. چهار محدوده اول اساساً بر پیشگیری از بیماری تاکید می کنند. سه محدوده آخر بیشتر در رابطه با ترقی سلامتی هستند.

- ۱- خدمات پیشگیری: این خدمات می توانند شامل شناسایی افراد High risk از نظر ابتلا به پوسیدگی باشد. این کار می تواند به صورت برنامه های معاينه در مدارس و یافتن کودکان نیازمند به ارائه خدمات دندانپزشکی باشد. سپس این کودکان را به مراکز دندانپزشکی ارجاء داده و تحت اقدامات پیشگیری از قبیل فیشور سیلانت و. فلوراید تراپی موضعی قرار داده تا در نهایت خطر ابتلا به پوسیدگی در این افراد مستعد کاهش یابد. اقدام دیگر تمیز کردن دندان ها توسط دندانپزشک یا پرستار دندانپزشکی جهت کمک کردن ابتلا به بیماری های پریودنتال است. اقدام دیگر که باز از طریق معاينه داخل دهانی صورت می گیرد شناسایی زود هنگام تغییرات منجر به سلطانی شدن در مخاط دهان است چرا که سلطان دهان هر چه سریعتر شناسایی شود پیش آگهی بهتری خواهد داشت.